

KİTAP TANITIMI/BOOK REVIEW

Nigel M. Kennell, *Spartans: A New History*, NewYork/Oxford/Chichester, Wiley-Blackwell, 2010, 218 sayfa (1 harita ve 12 resim ile) ISBN: 9781405130004

Türkan Banu GÜLER*

Makale Bilgisi	Article Info
Başvuru: 30.01.2017	Received: January 30,2017
Kabul: 09.02.2017	Accepted: February 09, 2017

MÖ 1100/50 yılında Mora yarımadasında Dor göçleri sonucunda bölgedeki beş kabilenin birleşmesiyle kurulan Sparta, kısa süre içinde siyasi otoritesini arttırmış ve Hellen devletleri içinde ön plana çıkmıştır. Sağlam bir askeri güce sahip olması ve benimsediği dış politikayla önce Hellenlerin Perslere karşı yaptığı daha sonra da dönemin diğer süper gücü olan Atina'ya karşı Hellenlerin liderliği için yaptığı savaşlarda elde ettiği başarılarla gücünü ispat etmiştir. Peloponnesos Savaşlarından sonra yavaş yavaş gücünü yitiren Sparta, önce Akha Birliği'nin müdahalesiyle kurumlarında da bozulmalar yaşamış, Hellas'ın Roma hakimiyetine girdiği sırada Roma imparatorlarıyla ikili ilişkiler geliştirmiş, fakat Germen kavimlerinin Roma'yla olan mücadeleleri sırasında yağmalanarak MS 396'da tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Nigel M. Kennell tarafından 2010 yılında *Spartans: A New History* başlığıyla yayınlanan çalışma on temel başlık altında ele alınmaktadır. Bu

* Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, tbguler@ankara.edu.tr

doğrultuda yazar, *List of illustrations* (görseller listesi vi) ve *Map* (harita vii) kısımlarından sonra *Introduction* (Giriş, 1-3) başlığı altında çalışmayı nasıl ve neden yaptığına ilişkin kısa bir bilgi vermektedir. Kennell, M.Ö. 404'te karaya çıkan Sparta'nın üstünlüğünü ve gücünü tanımladıktan sonra nasıl oldu da M.Ö. 371'de Thebai'a bu üstünlüğünü kaptırdığını, askeri başarısının neden çöktüğünü edebi kaynaklar, arkeolojik veriler, epigrafik belgeler ve antropolojik verilerle ele aldığını dile getirmiştir. Ayrıca bu çalışmayı yapmasındaki amacını ise son dönemde Sparta hakkında yapılan popüler yayımların (film, roman ve hatta bazı tarih kitaplarının) empoze ettiği bilgilerin geçerliliğini göstermek olduğunu dile getirmektedir.

Yazar birinci bölüme, *The Name, the Land and the Sources* (Adı, Topraklar ve Kaynaklar, 4-19), bölgenin neden Lakonia/Lakedaimonia olarak adlandırıldığıyla ilgili bir tartışmayla başlamaktadır. Ardından bölgenin coğrafik tanımını yaparak Sparta hakkında bilgi içeren antik kaynakların bilgisini vermektedir.

İkinci bölümde, *Sons of Herakles* (Herakles'in Oğulları, 20-38) başlığı altında Spartalıların kökeniyle ilgili tartışmalı bilgiyi antik kaynakları arkeolojik verilerle birleştirerek açıklamaktadır. Edebi kaynaklar Spartalıların kökenin Dor göçleriyle birlikte bölgeye gelen Herakles'in oğullarına dayandığına değinse de Kennell arkeolojik verilerin bu bilgiyle çeliştiğini dile getirmektedir. Spartalıların, Lakonia bölgesinde MÖ VIII. yüzyılda az sayıda olsa da yerleşmiş olduklarından ve sonradan yazar tarafından iç kolonizasyon olarak değerlendirilen politik ve askeri güçlerini artırarak genişleyerek bölgede hakim konuma geldiklerinden bahsedilmektedir.

Kitabın *Conquest, Crisis and Consolidation* (Fetih, Krizler ve Güçlenme, 39-53) başlıklı üçüncü bölümünde Spartalıların MÖ VIII. yüzyılın sonlarına doğru güçlendikten sonra Trytaeus'un *Eunomia*'sında ve Plutarkhos'un *Lykurgos*'unda Sparta'nın Büyük Rhetra'sı, MÖ 525 yılındaki Peloponnesos Birliği'nin ilk toplantısı, Messenia'nın kontrolü için Argos'la olan mücadeleleri anlatılmaktadır. Yazara göre Spartalılar, deniz aşırı bir koloniye ihtiyaç duymadan Messenia'da iç koloniler kurmuşlar, böylece güçlenerek bölgede hakimiyet kurmaya başlamışlardır.

Yazar, *From Cleomenes to Pausanias* (Kleomenes'ten Pausanias'a, 54-75) başlıklı dördüncü bölümde Sparta kralları üzerinden hikayeci bir anlatımla Sparta'nın siyasi tarihini aktarmaktadır. Kleomenes'in Atina'ya tiranlığı kaldırmak için sefere çıkması ve seferin başarısız olması, Sparta'nın Ionia ayaklanmasına katılması, Perslerle yapılan ilk savaşlar, Leonidas'ın Thermopylai yenilgisi, Perslere karşı oluşturulan Hellen Birliğinin MÖ 480'deki Artemision ve Salamis, MÖ 479'daki Plataia ve Mykale zaferlerinin

ayrıntıları Herodotos ve Thukydides kaynak gösterilerek anlatılmıştır. Ayrıca bu bölümde Pers savaşlarından sonra savaş sırasında alınan karara göre Perslere yardım eden Grek devletlerini cezalandırmak için Spartalı Pausanias'ın seferleri, Atina'yla olan ilk çatışmalar, Pausanias'ın başarısız olan girişimleri ve Sparta'da gerusia tarafından yargılanarak cezalandırılmasından da bahsedilmektedir.

Kennell, dördüncü bölümden sonraki iki bölümde siyasi tarihe ara vererek Sparta'nın toplumsal sınıfları ve yönetimiyle ilgili bilgiler vermektedir. *Helots and Perioeci* (Helotlar ve Perioikoslar, 76-92) adlı beşinci bölümde devletin kölesi konumunda olan helotlar, tarımsal işçilikten ev işlerine kadar birçok yerde kullanılmış, bunların içinden neodamodeis olarak adlandırılanları phalanks sistemi içinde hafif silahlı piyade olarak yer almışlardır. Diğer yandan Lakedaimon ve Messenia'nın dağlık bölgelerinde oturan kendi içlerinde bir dereceye kadar bağımsız fakat siyasi ve askeri bakımdan Sparta'ya bağlı konumda olan perioikoslar ise Spartalılarla yan yana savaşabilmiş, kendileri ve kral için ekip biçtikleri topraklarla ekonomik hareketlilik içinde yer alabilmişlerdir. Altıncı bölümde, *Governing Sparta* (Sparta Yönetimi, 93-114), ephoros, gerusia ve çift kraldan oluşan yönetim organları açıklanmıştır. Buna göre Agiad ve Eurypontid sülalesinden gelen krallar yönetimde eşit haklara sahiptirler, komutanlık, yargıçlık, rahiplik gibi yetkileri de vardır. Kennell, kralların siyasi otoritelerinin ephoroslarla nasıl kırıldığını, ephorosların savaş zamanında karar vermeye dahi yetkili olacak kadar dış siyasette nasıl söz sahibi olduklarını açıklamaya çalışmıştır. Bu bölümdeki alt başlıklardan bir olan gerusianın, Lykurgos'un yasalarıyla oluşturulan ve yaşlılar meclisi olarak da adlandırılan, danışma meclisine benzer yapısı da incelenmiştir.

Kitabının *Leotychidas to Lysander* (Leotykhidas'tan Lysander'e, 115-134) adlı yedinci bölümünde Peloponnesos Savaşının öncesinde ve savaş sırasında olan olaylar, mücadeleler anlatılmaktadır. Bu ve bundan sonraki bölümlerde yazarın neden siyasi tarih anlatımına arar vererek bir önceki bölümde sınıfsal oluşumları ve yönetim organlarını açıkladığı daha net anlaşılmaktadır. Kennell, yedinci bölümde iyiden iyiye belli ettiği üzere Atina'yla olan savaşlar boyunca kralların yürüttükleri dış politika sayesinde başarı elde ettiklerini düşünmektedir. Aynı şekilde kitabın *Agesilaos and the Army* (Agesilaos ve Ordu, 135-158) adlı sekizinci ve dokuzuncu bölümü olan *From Archidamos III to Nabis*'te de (III. Arkhidamos'tan Nabis'e, 159-180) güçlü kişilikleriyle kralların seçtikleri politikayla tam olarak tasarladıkları şekilde olmasa da sonuca ulaştıkları anlatılmıştır. Sekizinci ve dokuzuncu bölümlerde de krallar üzerinden hikayeci anlatımına devam eden yazar, Sparta tarihinin

bu geç dönemlerinin Lykurgos'un sistemini Arkhaik dönemden daha çok temsil ettiğini düşünmektedir.

From the Achaean League to the Roman Empire (Akhaların Birliğinden Roma İmparatorluğuna, 181-194) adlı son bölümde ise Sparta, Akha Birliği ve Roma idaresi altında incelenmektedir. Philipoimen'in Lykurgos'un sisteminde yaptığı değişiklikler, Roma'nın Orta Avrupa'ya yayılmasından sonra Hellas'ı ele geçirmesi, Eurykles'in Oktavianus'un yanında yer alması, İmparator Nero'nun, Hadrianus'un müdahaleleri ve son olarak Vizigot kabile reisi Alarik'in MS 396'da Sparta'ya girmesiyle Sparta tarihi son bulmaktadır. Böylece sonlandırılmış çalışmanın *Bibliography* (Kaynakça, 195-202) kısmı ise dönemler, koleksiyonlar, enstitüler gibi sınıflandırmalar yapılarak bölümler halinde verilmiştir. Kaynakça kısmından sonra ise okuyucuya detaylı arama imkanı sunan *Index* (Dizin, 203-218) gelmektedir.

Sonuç itibariyle, Grek dünyasının süper güçlerinden biri olan Sparta'nın ağırlıklı olarak siyasi tarihinin anlatıldığı çalışmada yazar temel olarak birinci el kaynakları kullanmış ve konuyla ilgili modern çalışmaları bir araya toplamıştır. Son dönem yapılan tüm çalışmaları kapsadığından, çalışma geniş Grek dünyası içinde Sparta tarihinin erken dönemlerinden geç dönemlerine kadar olan boşlukları doldurması açısından önemlidir. Antik kaynaklardaki bilgilerin, arkeolojik, antropolojik ve epigrafik belgelerle de desteklenmesi verilen bilgilerin güvenilirliğini arttırmaktadır. Son olarak da yazarın anlaşılabilir dili ve hikayeci anlatımı sadece konuyla ilgili çalışanların değil Sparta tarihine ilgi duyanların da başvurabileceği bir kaynak olmasını sağlamıştır.